

Piotr Lewandowski*

Samorząd jako węzeł odporności. Wielopoziomowa transmisja zagrożeń i odporności w regionalnym kompleksie bezpieczeństwa

**Local Government as a Resilience Hub:
Multi-Level Transmission of Threats and Resilience
in the Regional Security Complex**

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo regionalne, bezpieczeństwo międzynarodowe, samorząd, odporność, RSCT, sekurytyzacja, neorealizm, regional security governance, wielopoziomowa transmisja

Key words: regional security, international security, local government, resilience, RSCT, securitization, neorealism, regional security governance, multi-level transmission

Abstrakt: Artykuł analizuje rolę samorządu jako strukturalnego węzła odporności w regionalnym kompleksie bezpieczeństwa. Wskazuje się, że współczesne zagrożenia o charakterze hybrydowym materializują się operacyjnie na poziomie lokalnym. Celem tekstu jest teoretyczna integracja wybranych paradygmatów bezpieczeństwa (RSCT, wspólnoty bezpieczeństwa, neorealizm, sekurytyzacja, regional security governance) w celu włączenia poziomu subnarodowego do modeli systemowych. Zastosowana analiza porównawcza pozwala zrekonstruować mechanizm wielopoziomowej transmisji zagrożeń (top-down) i odporności (bottom-up). Wyniki prowadzą do propozycji modelu, w którym samorząd pełni funkcję węzła translacyjnego łączącego wymiar strukturalny, normatywny, dyskursywny i instytucjonalny bezpieczeństwa. Artykuł dowodzi, że stabilność regionalnego kompleksu bezpieczeństwa jest funkcją jakości i gęstości subnarodowych węzłów odporności.

Abstract: The article examines the role of local government as a structural node of resilience within a regional security complex, arguing that contemporary hybrid threats operationally materialize at the local level. Its objective is to theoretically integrate

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3664-4815>; dr, Akademia Sztuki Wojennej, ITECH – Sieć Łukasiewicza. E-mail: piotr.lewandowski@itech.lukasiewicz.gov.pl; p.lewandowski@akademia.mil.pl.

selected security paradigms (Regional Security Complex Theory, security community theory, neorealism, securitization theory, and regional security governance) in order to incorporate the subnational level into systemic models of security analysis. The comparative analysis conducted enables the reconstruction of a multi-level transmission mechanism of threats (top-down) and resilience (bottom-up). The findings lead to the proposal of a model in which local government functions as a translational node linking the structural, normative, discursive, and institutional dimensions of security. The article demonstrates that the stability of a regional security complex is a function of the quality and density of subnational resilience nodes.

Wprowadzenie

Współczesne środowisko bezpieczeństwa charakteryzuje się rosnącą złożonością oraz przenikaniem się poziomów lokalnego, krajowego i regionalnego. Agresja Rosji na Ukrainę, presja migracyjna, kryzysy energetyczne i działania hybrydowe ujawniły, że zagrożenia mają charakter regionalny, lecz ich skutki materializują się przede wszystkim na poziomie lokalnym. To tam dochodzi do zakłóceń infrastruktury komunalnej, destabilizacji informacyjnej oraz testowania ciągłości usług publicznych. Zjawiska te podważają klasyczny, państwowcentryczny model analizy bezpieczeństwa, wskazując na konieczność włączenia poziomu samorządowego do refleksji systemowej. Gminy i wspólnoty lokalne stają się pierwszym miejscem detekcji, reakcji i stabilizacji w obliczu presji zewnętrznej, a ich zdolność adaptacyjna wpływa na odporność całego układu regionalnego. W tym sensie bezpieczeństwo państwa zaczyna się w przestrzeni lokalnej, która pełni funkcję operacyjnego węzła szerszej architektury bezpieczeństwa.

Celem artykułu jest teoretyczne uchwycenie roli samorządu jako węzła odporności w wielopoziomowym systemie bezpieczeństwa oraz włączenie poziomu subnarodowego do analizy regionalnych kompleksów bezpieczeństwa. Artykuł ma pokazać, że lokalne praktyki detekcji, stabilizacji, komunikacji i koordynacji współkształtują odporność regionalną i sojuszniczą. Tekst jest adresowany do badaczy bezpieczeństwa, analityków polityk publicznych oraz decydentów odpowiedzialnych za projektowanie systemów odporności w środowisku zagrożeń hybrydowych. Uzasadnieniem podjęcia tematu jest rosnąca luka między systemową teorią bezpieczeństwa a empiryczną materializacją zagrożeń na poziomie lokalnym. Wkładem artykułu jest propozycja modelu konceptualnego integrującego RSCT, neorealizm, sekurytyzację i regionalne zarządzanie bezpieczeństwem z operacyjną rolą samorządu jako elementu policentrycznej architektury odporności.

Artykuł łączy kilka poziomów analizy. Przede wszystkim ma charakter teoretyczny, gdyż zestawia istniejące podejścia badawcze, które odpowiadają za wery-

fikację lokalności w systemie bezpieczeństwa. W związku z tym odniesiono się do poziomu funkcjonalnego i aspektu odporności jako wyjściowego problemu w badaniu współczesnych zagrożeń hybrydowych. Poziom systemowy analizy odpowiada za umiejscowienie samorządu w środowisku bezpieczeństwa. Stąd też problemem badawczym jest pytanie, w jaki sposób integracja podejść teoretycznych (RSCT, wspólnoty bezpieczeństwa, neorealizmu, sekurytyzacji i regional security governance) pozwala konceptualnie uchwycić samorząd jako strukturalny węzeł odporności w regionalnym kompleksie bezpieczeństwa?

Poniższe pytania szczegółowe odnoszą się do wybranych koncepcji teoretycznych bezpieczeństwa regionalnego, które stanowią ramę analityczną artykułu. Każde z nich odpowiada odrębnemu paradygmatowi i służy weryfikacji możliwości włączenia poziomu subnarodowego do modeli systemowych.

- W jaki sposób teoretyczne aspekty bezpieczeństwa regionalnego mogą zostać rozszerzone o poziom subnarodowy jako element struktury regionalnego kompleksu bezpieczeństwa oraz mechanizmu transmisji zagrożeń?
- W jaki sposób lokalne interakcje, normy zaufania i praktyki kooperacyjne współtworzą warunki funkcjonowania regionalnych i transnarodowych wspólnot bezpieczeństwa?
- W jaki sposób lokalne inwestycje infrastrukturalne i administracyjne wpisują się w logikę regionalnego i sojuszniczego równoważenia potęgi oraz odstraszania?
- Jak procesy sekurytyzacji przebiegające na poziomie lokalnym wpływają na akceptację środków nadzwyczajnych oraz na kształtowanie regionalnych polityk bezpieczeństwa?
- W jaki sposób samorząd uczestniczy w wielopoziomowych i hybrydowych mechanizmach regionalnego zarządzania bezpieczeństwem oraz jakie są konsekwencje jego zdolności adaptacyjnych dla stabilności subkompleksu regionalnego?

Autor prowadzi syntetyczną analizę porównawczą pięciu podejść, testując ich zdolność do uchwycenia roli samorządu jako strukturalnego węzła odporności w architekturze bezpieczeństwa regionalnego.

Artykuł ma charakter teoretyczno-analityczny i opiera się na metodzie analizy porównawczej koncepcji teoretycznych, której celem było zestawienie pięciu wybranych paradygmatów bezpieczeństwa¹: Regional Security Complex Theory, teorii wspólnot bezpieczeństwa, neorealizmu strukturalnego, teorii sekurytyzacji oraz regional security governance. Analiza została przeprowadzona wokół trzech wspólnych osi poszczególnych teorii: poziomu ana-

¹ D. Lai, *Reimagining Comparisons in International Relations through Reflexivity*, «International Studies Review» 2024, vol. 26, nr 4, art. viae043, doi: 10.1093/isr/viae043.

lizej (globalny–regionalny–lokalny), dominującego mechanizmu sprawczego bezpieczeństwa oraz kierunku transmisji oddziaływań w systemie (zagrożenia top-down, odporność bottom-up). Taki klucz kategoryzacyjny pozwala na integrację odmiennych podejść teoretycznych w spójny model wyjaśniający. Przeprowadzono analizę rekonstrukcyjną², polegającą na wyodrębnieniu w każdej koncepcji miejsca potencjalnego włączenia poziomu subnarodowego.

Drugim zastosowanym podejściem była metoda syntezy³, umożliwiająca integrację wyników analizy porównawczej w spójny model konceptualny wielopoziomowej transmisji zagrożeń i odporności. Wykorzystano tu elementy analizy poziomów (rozbijanie teorii politologicznych na czynniki analizy)⁴ oraz podejście policentryczne, aby pokazać, w jaki sposób lokalne zdolności adaptacyjne oddziałują na stabilność regionalnego subkompleksu bezpieczeństwa. Zastosowanie tej metody przyniosło rezultat w postaci propozycji modelu samorządu jako węzła odporności, który łączy wymiar strukturalny (RSCT, neorealizm), normatywny (wspólnoty bezpieczeństwa), dyskursywny (sekurytyzacja) oraz instytucjonalny (RSG). W efekcie artykuł porządkuje istniejące podejścia teoretyczne i proponuje operacyjne zespolenie wokół poziomu subnarodowego jako istotnej zmiennej systemowej.

W niniejszym artykule odporność traktowana jest jako kategoria analityczna⁵. Definiowana jest jako zdolność absorpcji zagrożenia, adaptacyjnego reagowania w trakcie kryzysu oraz odtworzenia funkcji systemowych po jego ustąpieniu, przy zachowaniu ciągłości działania instytucji publicznych. W ujęciu wielopoziomowym odporność lokuje się przede wszystkim na poziomie subnarodowym, gdzie materializują się skutki presji regionalnej i międzynarodowej⁶. Tak rozumiana lokalna odporność stanowi mierzalny wskaźnik jakości węzła translacyjnego w systemie bezpieczeństwa, przez który przepływają zarówno impulsy zagrożeń (top-down), jak i procesy stabilizacyjne (bottom-up)⁷. Samorząd jest elementem strukturalnym regionalnego kom-

² R. Meade, M. Walton, *Theory Reconstruction: An Approach to Conceptual Innovation in Political Science*, «Perspectives on Politics» 2025, s. 1–15, doi: 10.1017/S1537592725101448.

³ A. Moravcsik, *Theory Synthesis in International Relations: Real Not Metaphysical*, «International Studies Review» 2003, vol. 5, nr 1, s. 131–136, doi: 10.1111/1521-9488.501019_4.

⁴ J.D. Singer, *The Level-of-Analysis Problem in International Relations*, «World Politics» 1961, vol. 14, nr 1, s. 77–92, doi: 10.2307/2009557.

⁵ A.E. Juncos, *Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: A Pragmatist Turn?*, «European Security» 2017, vol. 26, nr 1, s. 1–18, doi: 10.1080/09662839.2016.1247809.

⁶ J. Joseph, A.E. Juncos, *Conceptual Politics and Resilience-at-Work in the European Union*, «Review of International Studies» 2024, vol. 50, nr 2, s. 373–392, doi: 10.1017/S0260210523000463.

⁷ P. Bargañés, J. Joseph, A.E. Juncos, *Rescuing the Liberal International Order: Crisis, Resilience and EU Security Policy*, «International Affairs» 2023, vol. 99, nr 6, s. 2281–2299, doi: 10.1093/ia/iiaad222.

pleksu bezpieczeństwa, którego zdolności adaptacyjne współkształtują stabilność całego układu, przez co odporność staje się zmienną wyjaśniającą w analizie transmisji zagrożeń i stabilności regionalnej⁸.

Regionalny kompleks bezpieczeństwa a poziom subnarodowy: rozszerzenie RSCT

Regional Security Complex Theory (RSCT) Buzana i Wævera wymaga rozwinięcia pod kątem wielopoziomowej transmisji zagrożeń i odporności od poziomu lokalnego, przez krajowy i regionalny, aż po poziom międzynarodowy⁹. RSCT traktowana jest tu jako rama łącząca analitycznie bezpieczeństwo wspólnot lokalnych z dynamiką systemu międzynarodowego poprzez pośredniczącą rolę regionalnych kompleksów bezpieczeństwa¹⁰.

Klasyczna RSCT definiuje regionalny kompleks bezpieczeństwa jako grupę państw, których bezpieczeństwa nie można realistycznie rozpatrywać w oderwaniu od siebie, ponieważ łączy je gęsta sieć współzależności zagrożeń oraz praktyk bezpieczeństwa. Punkt wyjścia teorii stanowi założenie, że zagrożenia i podatności łatwiej rozprzestrzeniają się na krótkich niż na długich dystansach geograficznych, co czyni poziom regionalny naturalnym środowiskiem bezpieczeństwa większości państw. Buzan i Wæver wyróżniają przy tym strukturę układu aktorów (mocarstwa regionalne, państwa peryferyjne, izolatory), trwałe wzory przyjaźni i wrogości oraz rozkład potęgi jako zmienne kształtujące kompleks bezpieczeństwa¹¹.

Nowsze interpretacje RSCT podkreślają, że teoria ta jest w istocie multi-poziomowa: rozróżnia poziom lokalno-krajowy (źródła konfliktów, słabość państwa), poziom regionalny (wzory interakcji między państwami) oraz poziom globalny (wpływ mocarstw zewnętrznych i organizacji międzynarodowych)¹². Badania nad zastosowaniem RSCT wskazują, że w regionach słabych państw

⁸ K. Broadhurst, N. Gray, *Understanding Resilient Places: Multi-level Governance in Times of Crisis*, «Local Economy: The Journal of the Local Economy Policy Unit» 2022, vol. 37, nr 1–2, s. 84–103, doi: 10.1177/02690942221100101.

⁹ B. Buzan, O. Wæver, *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge University Press, Cambridge Studies in International Relations no. 91, Cambridge UK, 2003.

¹⁰ N.I. Sharif, *The Concept of Regional Security Complex*, «Remittances Review» 2023, vol. 8, nr 4, s. 2967–2975, doi: 10.33182/rr.v8i4.205.

¹¹ D.S. Amable, *Theorizing the Emergence of Security Regions: An Adaptation for the Regional Security Complex Theory*, «Global Studies Quarterly» 2022, vol. 2, nr 4, art. ksac065, doi: 10.1093/isagsq/ksac065.

¹² B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, Boulder CO, 1998.

„najgrubsza” tkanka bezpieczeństwa znajduje się na poziomie wewnętrznym, ale wytwarzane tam zagrożenia są szybko regionalizowane, co wymusza spójne ujmowanie poziomów lokalnego, państwowego i regionalnego¹³. Tym samym RSCT dostarcza dogodnej ramy do analizy, jak lokalne kryzysy oraz praktyki odporności stają się częścią szerszych, ponadpaństwowych konfiguracji bezpieczeństwa¹⁴.

Literatura empiryczna wykorzystująca RSCT konsekwentnie pokazuje, że wiele zagrożeń ma swój początek w konfliktach lokalnych, które następnie rozlewają się na otoczenie regionalne. W regionach o słabej kontroli terytorialnej przemoc generowana przez aktorów nieregularnych rzadko pozostaje zjawiskiem wewnętrznym, lecz ulega transgranicznej dyfuzji. Lokalny konflikt przekształca się w powiązany system zagrożeń obejmujący kilka państw poprzez przepływy uchodźców, replikację struktur zbrojnych oraz rozwój nieformalnych gospodarek przemocowych¹⁵. Granice państwowe tracą wówczas funkcję efektywnej bariery bezpieczeństwa, a niestabilność jednego państwa wywołuje sprzężenie zwrotne w skali regionalnej. Bezpieczeństwo regionalne staje się zatem funkcją zdolności państw do absorpcji i neutralizacji presji transgranicznej¹⁶.

Badania pokazują jak lokalne słabości państwa generują efekty zewnętrzne bezpieczeństwa (*security externalities*) w skali całego kompleksu regionalnego¹⁷. Dzieje się tak, ponieważ lokalne kryzysy i sieci przemocy stopniowo tworzą gęstą sieć współzależności bezpieczeństwa między państwami¹⁸.

RSCT zakłada, że poziom regionalny pośredniczy między procesami globalnymi a lokalnymi konfiguracjami zagrożeń. Badania nad Morzem Śródziemnym wskazują, że choć wzorce przyjaźni/wrogości stanowią konieczny warunek wyodrębnienia regionu bezpieczeństwa, to dopiero dodanie jego konkret-

¹³ B. Walsh, *Revisiting Regional Security Complex Theory in Africa: Museveni's Uganda and Regional Security in East Africa*, «African Security» 2021, vol. 13, nr 4, s. 300–324, doi: 10.1080/19392206.2021.1873507.

¹⁴ S. Burgess, *Regional Security Complexes and African Foreign Policies*, «Journal of Indo-Pacific Affairs» (Air University Press), 18.11.2021, s. 65–92, <https://doi.org/10.1080/>.

¹⁵ S.U. Ikwuoma, J.U. Nwohu, *Regional Security Complex Theory and Nigeria's Role in West African Stability*, «International Journal of Advanced Research in Global Politics, Governance and Management» 2025, vol. 5, nr 1, s. 411–420, doi: 10.48028/iiprds/ijargpgm.v5.i1.28.

¹⁶ O.P. Ouma, *Regional Security Complexes in the Great Lakes Region (GLR) and the Big Dilemma for the EAC Regional Force to the DRC Conflict*, «National Defence University Journal» 2023, vol. 1, nr 2, s. 61.

¹⁷ S.O. Idahosa, E.M. Savicheva, S.I. Ikhidero, K.M. Adebayo, *Regional Security Complex and Threat Dynamics of the Sahelian States*, «Vestnik RUDN. International Relations» 2023, vol. 23, nr 1, s. 67–87, doi: 10.22363/2313-0660-2023-23-1-67-87.

¹⁸ D.S. Amable, *Theorizing the Emergence of Security Regions...*

nych wymiarów, bądź zagrożeń (migracji, energii, środowiska i przepływów ekonomicznych) pozwala uchwycić pełną logikę kompleksu bezpieczeństwa¹⁹. W tym sensie RSCT ujmuje region jako „filtr”, przez który przepływają globalne trendy materializując się w specyficznych lokalno-regionalnych konfiguracjach zagrożeń i polityk odporności²⁰.

Zagrożenia lokalne, działania mocarstw regionalnych, a także wpływ aktorów globalnych (państwowych i pozapaństwowych) splatają się w wielopoziomowy kompleks bezpieczeństwa, w którym trudno rozdzielić źródła zagrożeń. RSCT pozwala uchwycić, jak decyzje mocarstw globalnych wpływają na logikę regionalnych wzorców sojuszy, wrogości i klientelizmu. Jednocześnie zwraca się uwagę jak lokalne zagrożenia bezpieczeństwa ulegają przekształceniu do poziomu regionalnego i międzynarodowego. Warto zauważyć, że aktorzy lokalni mogą być zaangażowani w kilku nakładających się kompleksach bezpieczeństwa²¹.

RSCT wykorzystuje się do analizy transmisji praktyk odporności i kooperacyjnego reagowania. Regionalne kompleksy bezpieczeństwa tworzą instytucjonalno-praktyczną przestrzeń, w której państwa mogą dzielić się informacjami, zasobami i know-how w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom ponadnarodowym²². Zmienność zagrożeń i szybkie przemiany struktury systemu międzynarodowego wymagają rozszerzenia RSCT o bardziej dynamiczne ujęcie amity/enmity oraz silniejsze uwzględnienie roli instytucji i dyskursów na poziomie lokalnym²³.

W odniesieniu do Europy Środkowej i Wschodniej można wskazać, że funkcjonuje tu osobliwy subkompleks w ramach szerszego europejskiego regionalnego kompleksu bezpieczeństwa. Odrębność tego regionu wynika z przesłanek kulturowych i geopolitycznych czynników, charakteryzując się swoistą konfiguracją sojuszy, dynamiką równoważenia oraz regionalnymi wzorcami wrogości i współpracy²⁴. Agresja Rosji na Ukrainę dokonała dekompozycji europejskiego RSC. Wyłoniło się zjawisko nowej żelaznej kurtyny a przy tym

¹⁹ Z. Braun, *Regional Security Complexes: The Case of the Middle East and North Africa*, «International Journal of Open Publication and Exploration» 2024, vol. 12, nr 2, s. 29.

²⁰ T.A.F. Souza, *Rethinking the Regional Security Complex Theory: A South American View between 2008–2016*, «Revista Brasileira de Política Internacional» 2019, vol. 62, nr 1, s. 88, doi: 10.1590/0034-7329201900103.

²¹ Tamże.

²² N.I. Sharif, *The Concept...*

²³ J. Jarzabek, *Regional Security Complex Theory: Reflections and Reformulations*, [w:] M.J. Butler (red.), *Securitization Revisited: Contemporary Applications and Insights*, Routledge/Taylor & Francis, Abingdon 2020, s. 47–66.

²⁴ M. Alexandrescu, *Central Europe as a Regional Security (Sub)complex in the Interwar Period*, «Studia Universitatis Babeş-Bolyai Historia» 2022, vol. 67, nr 1, s. 101–114, doi: 10.24193/subbhist.2022.1.05.

nasiliła się organizacja lokalnych aspektów bezpieczeństwa²⁵. W podobnym założeniu, wychodząc od analizy geopolitycznej, można powiązać ideę Trójmorza i Bukaresztańską Dziewiątkę z mechanizmem wspólnej percepcji zagrożeń, tj. z procesem konsolidacji regionalnych praktyk bezpieczeństwa wewnątrz europejskiego kompleksu²⁶. Dobrym uzupełnieniem tego podejścia jest adaptacja do zagrożeń i wyzwań sektorowych (np. bezpieczeństwa energetycznego). W efekcie można uznać RSCT jako narzędzie do śledzenia intensywności współzależności zagrożeń i praktyk bezpieczeństwa w czasie.

Przyjęta perspektywa analizy od bezpieczeństwa regionalnego do międzynarodowego pozwala na analizę pionowej transmisji odporności, gdzie poziom subnarodowy staje się elementem funkcjonalnym subkompleksu. Przykładowo, rozwiązania dotyczące granicy wschodniej Polski mają strukturę wielopoziomową. Zagrożenia hybrydowe wskazały złożoność i nakładanie się poziomów infrastruktury i społeczności przygranicznych, przez bezpieczeństwo państwa, po architekturę odstraszania na wschodniej flance NATO²⁷. Podobnie projekt Tarczy Wschód jest umiejscowiony w szerszej logice odstraszania i odporności sojuszniczej. Lokalne inwestycje (monitoring, mobilność, przeszkody inżynieryjne) są interpretowane jako wkład w regionalny układ bezpieczeństwa²⁸. Integracja bezpieczeństwa w postaci inicjatywy B9 porządkuje ten sam mechanizm, pokazując sprzężenia między politykami narodowymi (komponenty hybrydowe, energetyczne i cyber)²⁹.

Niektóre analizy traktują wprost Europę jako RSC z wyodrębnieniem wschodniej flanki jako subkompleksu³⁰. Wszystko to uzasadnia tezę, że w latach 2022–2025 w obszarze Europy Środkowo-Wschodniej obserwujemy

²⁵ B. Forca, D. Sekulović, *Decomposition of the European Regional Security Complex: The New Iron Curtain*, «Freska» 2022, vol. 1, nr 1, s. 209, doi: 10.7251/ZNUBL2201209F.

²⁶ T. Pawłuszko, *The Rise of Geopolitics in Poland and Eastern Europe: The Three Seas and the Bucharest Nine Initiatives*, «The Copernicus Journal of Political Studies» 2021, vol. 1, nr 1, s. 5–26, doi: 10.12775/CJPS.2021.001.

²⁷ A. Zygula, B. Piskorska, *East Shield – a mechanism for strengthening the security and resilience of Central and Eastern European countries using the example of Poland's eastern border*, «Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej» 2024, vol. 22, z. 2, s. 183–197, doi: 10.36874/RIESW.2024.2.10.

²⁸ S. Gaszewski, *Poland's East Shield: A Comprehensive Approach to Secure NATO's Eastern Flank, Monitor* (Konrad-Adenauer-Stiftung), 15.08.2025, <https://www.kas.de/en/monitor/detail/-/content/poland-s-east-shield> (20.06.2026).

²⁹ M. Kowalik, *Reinforcing NATO's Eastern Flank Security: Overview of the B9*, Centrum Studiów Polska-Amerykańskich (The Casimir Pulaski Foundation), październik 2024, <https://pulaski.pl/wp-content/uploads/2024/10/Reinforcing-NATOs-Eastern-Flank-Security-Overview-of-the-B9.pdf> (20.06.2026).

³⁰ M. Hiber, M. Ranković, *Regional Security Complexes – Europe 2024–2025, Regional Security Monitor* (Annual Report), Centre for International Security (CIS-FPS), 22.12.2025, <https://cis-fpn.rs/regional-security-complexes-europe-2024-2025/> (20.06.2026).

regionalizację zagrożeń i odporności, gdzie lokalne praktyki infrastrukturalne i administracyjne stają się częścią struktury subkompleksu, a poprzez formaty takie jak NATO i UE większym elementem bezpieczeństwa międzynarodowego.

W proponowanym ujęciu RSCT dostarcza więc narzędzi do analizy wertykalnej transmisji zarówno zagrożeń, jak i odporności od poziomu wspólnot lokalnych, przez państwo, regionalny kompleks bezpieczeństwa, aż po poziom globalny. Pozwala to konceptualnie uchwycić, w jaki sposób lokalne praktyki bezpieczeństwa i podatności są włączane w szersze konfiguracje regionalne, a także jak strategie aktorów regionalnych i globalnych schodzą w dół, kształtując możliwości i ograniczenia dla budowy odporności na poziomie lokalnym.

Teoria wspólnot bezpieczeństwa (Karla Deutscha, Emanuela Adlera, Michaela Barnetta)

Koncepcja wspólnoty bezpieczeństwa (*security community*), wprowadzona przez Karla Deutscha i współautorów w 1957 r., a następnie gruntownie przebudowana przez Emanuela Adlera i Michaela Barnetta (1998), opisuje region, w którym wojna między członkami staje się „nie do pomyślenia”. Adler i Barnett proponują trójfazowy model formowania się wspólnoty: rodząca się (*nascent*), dojrzewająca (*ascendant*) i dojrzała (*mature*), wskazując, że dojrzała wspólnota bezpieczeństwa opiera się na gęstych transakcjach, wspólnej tożsamości i wzajemnym zaufaniu. Dodatkowo rozróżniają „luźno” i „ściśle” powiązane wspólnoty pluralistyczne. W tej drugiej państwa funkcjonują jako towarzystwa wzajemnej pomocy z rozwiniętymi mechanizmami kolektywnego bezpieczeństwa³¹. W odniesieniu do samorządu jako węzła odporności istotna jest rola gęstych interakcji komunikacyjnych na poziomie społeczności lokalnych jako podbudowy dla szerszych procesów integracji regionalnej³².

Rozwój euroatlantyckiej wspólnoty bezpieczeństwa na Europę Środkowo-Wschodnią w latach 90. był możliwy dzięki *communities of practice* i grupom praktyków, którzy dzielili się normami samoograniczenia i kooperacyjnego bezpieczeństwa, wyrastającymi z procesu helsińskiego. Proces ten

³¹ E. Adler, M.N. Barnett, *Governing Anarchy: A Research Agenda for the Study of Security Communities*, «Ethics and International Affairs» 1996, vol. 10, s. 63–98, doi: 10.1111/j.1747-7093.1996.tb00004.x; E. Adler, M.N. Barnett, *Security Communities: A Framework for the Study of Security Integration*, Cambridge University Press, Cambridge UK 1998.

³² B. Nemeth, *The European Security Community*, [w:] *How to Achieve Defence Cooperation in Europe? The Subregional Approach*, Bristol University Press, 2022, s. 61–79, doi: 10.46692/9781529209440.005.

był ukierunkowany w dół poprzez programy partnerstwa NATO, szkolenia wojskowe i współpracę cywilną, angażując instytucje krajowe i lokalne. Rozszerzenie NATO przyczyniło się do budowy instytucjonalnych i normatywnych fundamentów wspólnoty bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej, przy czym decydująca okazała się demokratyzacja struktur polityczno-wojskowych na poziomie krajowym i lokalnym³³.

Przyszłość badań nad wspólnotami bezpieczeństwa wymaga wyjścia poza państwo i skupienia się na aktorach pozapaństwowych, w tym samorządach i wspólnotach lokalnych, które współtworzą (lub podważają) warunki pokojowej koegzystencji³⁴. Odnosząc się do reakcji NATO na neoimperialne działania Rosji wyraźnie widać wskazania do norm wspólnoty bezpieczeństwa, przy jednoczesnym weryfikowaniu ich w warunkach poziomu lokalnego (infrastruktura, dezinformacja, społeczności przygraniczne)³⁵. Współdziałanie NATO, UE i OBWE tworzy wielopoziomowy układ zarządzania, w którym lokalne i regionalne mechanizmy pokojowego rozwiązywania sporów stanowią niezbędne uzupełnienie instytucji szczebla centralnego³⁶. Budowa odporności na wschodniej flance integruje poziom lokalny (infrastruktura obronna na polskiej granicy wschodniej) z sojuszniczą architekturą bezpieczeństwa³⁷.

Zastosowanie teorii wspólnot bezpieczeństwa do analizy samorządu jako węzła odporności pozwala zatem uchwycić, w jaki sposób normy wzajemnego zaufania, wspólna tożsamość i mechanizmy kooperacyjnego bezpieczeństwa, budowane na poziomie lokalnym, stanowią niezbędne podłoże dla funkcjonowania szerszej wspólnoty bezpieczeństwa na poziomie regionalnym i transatlantyckim. Bez odpornych węzłów na poziomie samorządowym i transmisji norm oraz praktyk bezpieczeństwa w układzie wertykalnym niemożliwe stałoby się zbudowanie adekwatnych struktur bezpieczeństwa dla współczesnych zagrożeń hybrydowych.

³³ E. Adler, *The Spread of Security Communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO's Post-Cold War Transformation*, «European Journal of International Relations» 2008, vol. 14, nr 3, s. 379–407, doi: 10.1177/1354066108089241.

³⁴ O. Dityrch, *Security community: A future for a troubled concept?*, «International Relations» 2014, vol. 28, nr 3, s. 350–366, doi: 10.1177/0047117814545952.

³⁵ A. Gheciu, S. von Hlatky, *Irreconcilable Differences? NATO's Response to Russian Aggression Against Ukraine*, «International Journal» 2024, vol. 79, nr 2, s. 275–296, doi: 10.1177/00207020241255999.

³⁶ M. Šabić, *Case Study of the European Security Architecture: NATO and OSCE*, GLOBE-PROJECT, 2021, https://www.globe-project.eu/case-study-of-the-european-security-architecture-nato-and-osce_11317.pdf (20.06.2026).

³⁷ S. Gaszewski, *Poland's East Shield: A Comprehensive Approach to Secure NATO's Eastern Flank*, *Monitor Security* (Konrad-Adenauer-Stiftung e. V.), Berlin 2024, https://www.kas.de/documents/d/guest/poland-s_east_shield (20.06.2026).

Neorealizm strukturalny w ujęciu regionalnym

Neorealizm strukturalny Kennetha Waltza zakłada, że zachowanie państw determinuje przede wszystkim struktura systemu międzynarodowego, zdefiniowana przez anarchię rozumianą jako brak centralnego autorytetu i rozkład materialnych zdolności (*distribution of capabilities*)³⁸. W warunkach anarchii państwa dążą do przetrwania, a głównym mechanizmem zapewniania bezpieczeństwa jest równoważenie potęgi dominującego aktora poprzez budowę własnych zdolności lub zawieranie sojuszy³⁹. Na poziomie regionalnym neorealizm pozwala interpretować konfigurację bezpieczeństwa jako odbicie szerszej struktury systemu globalnego, gdzie regiony o bipolarnej lub unipolarnej dystrybucji potęgi wytwarzają odmienne wzorce rywalizacji, odstraszenia i sojuszków⁴⁰.

Rozszerzenie NATO na Europę Środkowo-Wschodnią jest klasycznym przypadkiem analizowanym przez pryzmat neorealizmu⁴¹. W tym paradygmacie rozwój NATO był przejawem przesunięcia geometrii sojuszy, odczytywanym przez Rosję jako zagrożenie strukturalne. Neorealistyczne wyjaśnienie nie wyjaśnia jednak, dlaczego Rosja wybrała agresję zamiast alternatywnych strategii balansowania⁴². I tu pojawia się przestrzeń dla wyjaśnień konstruktywistycznych.

Dla tematu samorządu jako węzła odporności neorealizm dostarcza argumentu, że lokalne i krajowe inwestycje w bezpieczeństwo są w istocie formą wzmacniania materialnych zdolności odstraszenia i obrony u progu terytorium sojuszu (*internal balancing*). Państwa B9 prowadzą skoordynowaną strategię external balancing wobec Rosji, jednocześnie wzmacniając zdolności obronne na poziomie krajowym i lokalnym (modernizacja sił zbrojnych, infrastruktura graniczna, obrona cywilna)⁴³. Projekt ten jest częścią szerszego łańcucha odstraszenia od Bałtyckiej Linii Obrony po fińskie systemy uderzeniowe. To

³⁸ K.N. Waltz, *Theory of International Politics*, New York 1979, s. 168.

³⁹ J. Morrow, *The Myth of the Security Dilemma in Alliance Politics: Offense-Defense Indistinguishability in Alliance Formation*, *Alexander Hamilton Society*, iss. 5, 16.06.2021, <https://alexanderhamiltonsociety.org/security-strategy/issue-five/the-myth-of-the-security-dilemma-in-alliance-politics-offense-defense-indistinguishability-in-alliance-formation/> (20.06.2026).

⁴⁰ L. Borges, N.R. Smith, M. Eslami, *State Capacity, Military Modernisation, and Balancing: A Conditional Model of State Capacity Neoclassical Realism*, «Review of International Studies», opublikowano online 20.02.2025, s. 1–20, doi: 10.1017/S0260210525000051.

⁴¹ H. Edinger, *Offensive Ideas: Structural Realism, Classical Realism and Putin's War on Ukraine*, «International Affairs» 2022, vol. 98, nr 6, s. 1873–1894, doi: 10.1093/ia/iia181.

⁴² M. Sotoude Kashani, *Structural Realist Analysis of NATO–Russia Geopolitical Competition in Eastern Europe and the Origins of the Ukraine War*, «Interdisciplinary Studies in Society, Law and Politics» 2023, vol. 2, nr 3, s. 101–111.

⁴³ V. Shalamanov, P. Anastasov, G. Tsvetkov, *Deterrence and Defense at the Eastern Flank of NATO and the EU: Readiness and Interoperability in the Context of Forward Presence*,

z kolei pokazuje w jaki sposób lokalna infrastruktura obronna wpisuje się w logikę systemowego balancing⁴⁴.

Neorealizm w ujęciu regionalnym pozwala interpretować samorząd jako najniższy poziom w łańcuchu równoważenia potęgi. Tu gminy i powiaty przygraniczne stają się przestrzenią, w której materializują się strukturalne imperatywy systemu (inwestycje infrastrukturalne, mobilizacja zasobów, planowanie obronne), a ich odporność bezpośrednio przekłada się na zdolność odstraszenia i obronę całego sojuszu.

Teoria sekurytyzacji (szkoła kopenhaska, Ole Wæver, Barry Buzan)

Teoria sekurytyzacji Buzana, Wævera i de Wilde'a zakłada, że zagrożenie staje się nim poprzez akt mowy, w którym aktor sekurytyzujący przedstawia dany problem jako egzystencjalne zagrożenie dla obiektu referencyjnego, legitymizując tym samym zastosowanie środków nadzwyczajnych. Istotne jest nie samo wystąpienie zagrożenia, ale jego społeczne przyjęcie. Szkoła kopenhaska rozszerza analizę bezpieczeństwa na pięć sektorów: wojskowy, polityczny, ekonomiczny, społeczny i środowiskowy. To pozwala badać sekurytyzację w tak zróżnicowanych obszarach jak migracja, energia czy klimat i znajduje bezpośrednio odzwierciedlenie w lokalności⁴⁵.

Problem działań hybrydowych na polskiej wschodniej granicy jest jednym z przykładów zastosowania teorii szkoły kopenhaskiej. Militaryzacja migracji⁴⁶ (*weaponisation*) w dyskursie publicznym pogłębiła sekurytyzację, prowadząc do wprowadzenia stanu wyjątkowego, budowy zapory i ograniczenia dostępu mediów do strefy przygranicznej. Analiza ta ujawnia, że sekurytyzacja znajduje się na poziomie lokalnym, gdzie samorządy, służby graniczne i wspólnoty gmin przygranicznych stały się bezpośrednimi arenami wdrażania środków nadzwyczajnych i procesów sekurytyzacyjnych⁴⁷.

«Connections: The Quarterly Journal» 2019, vol. 18, nr 1–2, s. 25–42, doi: 10.11610/Connections.18.1–2.02.

⁴⁴ V. Slakaityte, I. Surwillo, *Steel and Spirit: Why Societal Resilience and Defence Industry Must Move Together*, [w:] *Strengthening Europe's Security and Strategic Readiness*, European Council Experts' Debrief no. 14, TEPESA – Trans European Policy Studies Association, Bruksela 2025, s. 20–22.

⁴⁵ B. Buzan, O. Wæver, J. de Wilde, *Security...*; B. Buzan, O. Wæver, *Regions and Powers...*

⁴⁶ Por. M. Wojnowski, *Geneza, teoria i praktyka rosyjskiej inżynierii przymusowej migracji. Przyczynek do badań nad kryzysem migracyjnym na wschodniej flance NATO*, «Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego» 2022, nr 26(14), https://abw.gov.pl/ftp/foto/Wydawnictwo/PBW/pbw26/PBW_26_M__Wojnowski.pdf (20.06.2026).

⁴⁷ D. Liszkowska, *Securitisation of Migration in the European Union during the EU-Belarus Border Crisis (2021–2022)*, «Politeja» 2024, nr 1(88/3), s. 41–56, doi: 10.12797/Politeja.21.2024.88.3.03.

Szkoła kopenhaska pokazuje, jak obszary ulegają serkurytyzacji. Przykładem może być sekurytyzacja energetyki jądrowej w Polsce. Odnosząc się do imaginariów społecznych wskazuje się, że są one wystarczające dla aktu sekurytyzacji⁴⁸. Na poziomie narracyjnym obszar energetyki przechodzi od depolityzacji, przez polityzację, do pełnej sekurytyzacji (następnie mogą być ponownie desekurytyzowane)⁴⁹. Na poziomie konstruktywistycznych analiz istnieje zbieżność strategii granicznych państw UE odnosząca się do wielopoziomowego procesu sekurytyzacji (lokalny, następnie krajowy aż po unijny)⁵⁰.

Dla tematu samorządu jako węzła odporności teoria sekurytyzacji odsłania mechanizm, w którym dyskursy elit politycznych kreują percepcję zagrożeń na poziomie lokalnym, a jednocześnie praktyki i doświadczenia wspólnot lokalnych (np. gmin przygranicznych)⁵¹ współkształtują akceptację lub odrzucenie środków nadzwyczajnych. Sekurytyzacja jest więc procesem horyzontalnym, w którym samorządy, lokalni liderzy i społeczności stanowią punkt wyjścia dla kreowania dyskursów bezpieczeństwa⁵².

Teoria regionalnego zarządzania bezpieczeństwem (*regional security governance*)

Regionalne zarządzanie bezpieczeństwem (*regional security governance, RSG*) opiera się na założeniu, że bezpieczeństwo regionalne jest wytworem współdziałania wielu aktorów: państw, organizacji międzynarodowych, NGO, sektora prywatnego i społeczności lokalnych w ramach wielopoziomowych, hybrydowych mechanizmów regulacyjnych⁵³. Pytania badawcze, jakie nakazuje stawiać RSG to:

⁴⁸ K. Szulecki, *Securitization and State Encroachment on the Energy Sector: Politics of Exception in Poland's Energy Governance*, «Energy Policy» 2020, vol. 136, art. 111066, doi: 10.1016/j.enpol.2019.111066.

⁴⁹ M. Heinrich, K. Szulecki, *Energy Securitisation: Applying the Copenhagen School to Energy Security*, «Energy Research & Social Science» 2017, vol. 27, s. 58–68.

⁵⁰ Ç. Altunbaş, F. Memişoğlu, *Evaluating the Securitized Migration Policy of the European Union in the Context of Border Security*, «Lectio Socialis» 2024, vol. 8, nr 1, s. 35–56, doi: 10.47478/lectio.1412017.

⁵¹ D. Kalidoss, A.D. Ghate, *The Role of Local Governance in Disaster Preparedness and Response Systems and Enhancing Community Resilience*, «Lex Localis – Journal of Local Self-Government» 2025, vol. 23, nr S1, s. 138–142.

⁵² S. Mutsvara, *When the Periphery Comes to the Centre: Mapping out the Securitization Approach to Migration in Poland*, «Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Securitate» 2022, vol. 12, nr 2, doi: 10.24917/26578549.12.2.11.

⁵³ M. Herz, *Formal and Informal Groups*, [w:] T.G. Weiss, S. Daws (red.), *The Oxford Handbook on the United Nations*, 2nd ed., Oxford University Press, Oxford 2018, s. 332–345, doi: 10.1093/oxfordhb/9780198803164.013.17.

- jak powstają te mechanizmy,
- jakie jest ich zakotwiczenie i zaprojektowanie instytucjonalne,
- jakie przynoszą rezultaty.

We wszystkich regionach świata RSG zachowały tradycyjne centra bezpieczeństwa, stopniowo włączając sektory nietradycyjne⁵⁴. W wielu regionach koncepcja równowagi sił i wspólnoty bezpieczeństwa nakładają się na siebie tworząc hybrydowe zarządzanie bezpieczeństwem, w którym koegzystują mechanizmy rywalizacji i kooperacji⁵⁵.

Regionalne zarządzanie bezpieczeństwem opiera się często na nieformalnych normach i konsensusie. Koncepcja hybrydowego zarządzania bezpieczeństwem, w którym państwo i aktorzy niepaństwowi (tradycyjni liderzy, organizacje obywatelskie) współtworzą architekturę bezpieczeństwa na wielu poziomach (od wioski/samorządu, przez region, po organizację regionalną) wskazuje, że jest ono współprodukowane⁵⁶. Skuteczność systemu bezpieczeństwa zależy od akceptacji społecznej, dostosowania rozwiązań do kontekstu lokalnego. Przez to samorząd jawi się jako odzwierciedlenie efektywności i trwałości polityk odporności na poziomie całej wspólnoty.

Skuteczne RSG wymaga inkluzywnego podejścia obejmującego zarówno tradycyjne kwestie militarne, jak i bezpieczeństwo społeczne, ekonomiczne i środowiskowe, z zaangażowaniem aktorów na wszystkich szczeblach zarządzania. Powinien opierać się na stopniowej, pragmatycznej instytucjonalizacji współpracy na poziomie samorządu. W środowisku lokalnym centralną rolę odgrywają środki budowy wzajemnego zaufania, w postaci np. wspólnych ćwiczeń czy wymiany informacji. To samorząd lokalny, w jakiegokolwiek postaci by nie funkcjonował, wyznacza poziom stabilności całej architektury bezpieczeństwa⁵⁷.

Samorząd jako węzeł odporności w perspektywie RSG pełni szczególną rolę, gdyż mieści aktorów lokalnych (samorządy, społeczności, organizacje) z elementami architektury bezpieczeństwa regionalnego. Dlatego budowa odpornych przestrzeni lokalnych (*resilient places*) wymaga dopasowania skali

⁵⁴ A.M. Kacowicz, G. Press-Barnathan, *Regional Security Governance*, [w:] T.A. Börzel, T. Risse (red.), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, Oxford University Press, Oxford 2016, s. 297–322, doi: 10.1093/oxfordhb/9780199682300.013.15.

⁵⁵ R.D. Villa, F.H. Chagas-Bastos, C. de Macedo Braga, *Going beyond Security Community and Balance of Power: South America's Hybrid Regional Security Governance*, «Global Studies Quarterly» 2021, vol. 1, nr 4, art. ksab036, doi: 10.1093/isagsq/ksab036.

⁵⁶ N. Bagayoko, E. Hutchful, R. Luckham, *Hybrid Security Governance in Africa: Rethinking the Foundations of Security, Justice and Legitimate Public Authority*, «Conflict, Security & Development» 2016, vol. 16, nr 1, s. 1–32, doi: 10.1080/14678802.2016.1136137.

⁵⁷ *Towards a Regional Security Regime for the Middle East: Issues and Options*, SIPRI, Sztokholm 2011.

Tabela 1. Reinterpretacja paradygmatów bezpieczeństwa poprzez włączenie lokalnego węzła zarządzania

Paradygmat	Poziom dominujący w teorii	Jak teoria rozumie bezpieczeństwo	Status poziomu lokalnego w klasycznym ujęciu	Luka teoretyczna	Proponowane rozszerzenie	Nowa wartość analityczna
RSCT	Regionalny/ państwowy	Współzależność zagrożeń i wzory amity/enmity	Źródło konfliktów, ale nie element struktury	Brak konceptualizacji subnarodowych węzłów jako elementów strukturalnych RSC	Lokalność/ samorząd jako węzeł transmisji zagrożeń i odporności	Regionalny kompleks jako struktura wielowarstwowa
Wspólnoty bezpieczeństwa	Regionalny/ transnarodowy	Gęste interakcje, zaufanie, wspólna tożsamość	Tło normatywne	Niedoszacowanie roli lokalnych praktyk w budowie zaufania	Lokalność/ samorząd jako generator norm i mikro-integracji	Lokalność jako fundament wspólnoty bezpieczeństwa
Neorealizm	Systemowy/ regionalny	Równoważenie potęgi, odstraszanie	Implementacja decyzji państwa	Brak analizy lokalnych zdolności jako elementu balancing	Lokalność/ samorząd jako najniższy poziom łańcucha odstraszania	Balancing jako proces wielopoziomowy
Sekurytyzacja	Dyskurs elit	Akt mowy i akceptacja społeczna	Arena percepcji	Brak analizy lokalnych aktorów jako współproducentów sekurytyzacji	Lokalność/ samorząd jako węzeł recepcji i współreakcji zagrożeń	Sekurytyzacja jako proces pionowo-horyzontalny
Regional Security Governance	Wielopoziomowy	Hybrydowe zarządzanie bezpieczeństwem	Uczestnik wykonawczy	Brak konceptualizacji samorządu jako stabilizatora systemowego	Lokalność/ samorząd jako policentryczny integrator	Odporność jako funkcja gęstości węzłów lokalnych

Źródło: opracowanie własne.

środków, w postaci efektywnego zarządzania kryzysowego⁵⁸. Powinno ono być koordynowane na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Dzieje się tak, ponieważ zdolności adaptacyjne wspólnot lokalnych bezpośrednio przekładają się na odporność całego systemu wielopoziomowego⁵⁹. Obecne paradygmaty bezpieczeństwa wskazują na przejście od bezpieczeństwa narodowego do lokalnego, w którym odpowiedzialność za odporność jest przenoszona z poziomu centralnego na poziom samorządowy, a to nakłada na samorządy nowe zadania i wymaga nowych zasobów⁶⁰. Samorząd jest zatem aktywnym współtwórcą odporności, węzłem, w którym krzyżują się wielopoziomowe przepływy zagrożeń, zasobów, norm i praktyk zarządzania kryzysowego.

W każdym z analizowanych podejść teoretycznych poziom lokalny jest traktowany jako element wtórny. Stanowi najczęściej tło normatywne lub obszar wykonawczy decyzji państwa. W rezultacie analizy wykazano, że włączenie samorządu (lokalności) jako węzła transmisji, integratora policentrycznego i współproducenta sekurytyzacji prowadzi do potrzeby reinterpretacji klasycznych teorii w kierunku modeli wielopoziomowych, w których odporność i balansowanie stanowią element stałości systemu. Udaje się przez to uzupełnić lukę strukturalną w dominujących paradygmatach dzięki konceptualizacji lokalności jako elementu konstytutywnego architektury bezpieczeństwa. Analiza wskazuje na samorządy (lokalności) jako subnarodowe węzły translacyjne czyli przestrzenie bezpieczeństwa, w których krzyżują się zagrożenia, normy, zdolności, interesy, potencjały bezpieczeństwa regionalnego, procesy i mechanizmy zarządzania. Prowadzi to do wniosku, iż stabilność regionalnego kompleksu bezpieczeństwa jest funkcją jakości i gęstości subnarodowych węzłów odporności.

Wnioski

Przeprowadzona integracja pięciu podejść teoretycznych prowadzi do wniosku, że poziom subnarodowy jest elementem współkształtującym strukturę regionalnego kompleksu bezpieczeństwa. RSCT, neorealizm, teoria wspólnot bezpieczeństwa, sekurytyzacja oraz *regional security governance* ujawniają różne wymiary lokalności, jednak dopiero ich łączne ujęcie pozwala traktować

⁵⁸ K. Górską-Rożej, W. Krzeszowski, *Building Community Resilience at the Local Level*, «Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej» 2023, nr 5, s. 15–23, doi: 10.53259/2023.5.02.

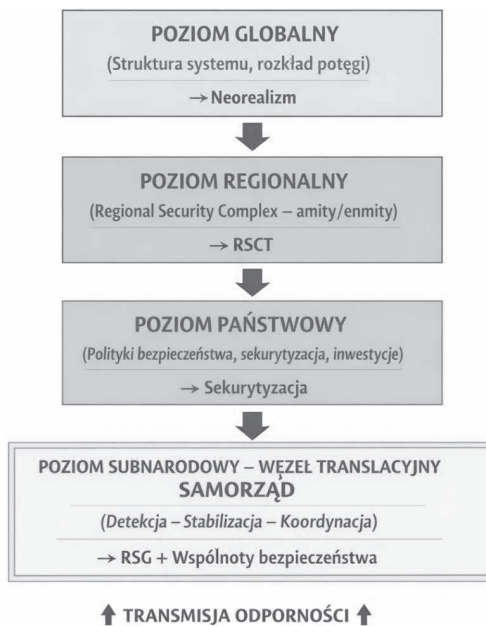
⁵⁹ K. Broadhurst, N. Gray, *Understanding Resilient Places...*, s. 84–103.

⁶⁰ J. Coaffee, *Rescaling and Responsibilising the Politics of Urban Resilience: From National Security to Local Place-Making*, «Politics» 2013, vol. 33, nr 4, s. 240–252, doi: 10.1111/1467-9256.12011.

samorząd (lokalność) jako zmienną systemową. Oznacza to przesunięcie analityczne od państwocentrycznego modelu regionu ku modelowi wielowarstwowej struktury bezpieczeństwa. W tej strukturze poziom subnarodowy stanowi punkt przecięcia procesów materialnych, normatywnych, dyskursywnych i instytucjonalnych.

Analiza wykazała, że zagrożenia przemieszczają się pionowo w dół systemu, natomiast odporność generowana jest oddolnie i transmitowana ku górze. Lokalna zdolność przetrwania, adaptacji i odbudowy ogranicza efekty zewnętrzne destabilizujące subkompleks regionalny oraz wzmacnia wiarygodność odstraszania. Tym samym stabilność regionalnego kompleksu bezpieczeństwa okazuje się funkcją jakości i gęstości subnarodowych węzłów odporności. Oznacza to, że regionalna stabilność wynika z poziomu lokalnej adaptacyjności.

Wykres 1. Wielopoziomowy model transmisji bezpieczeństwa i odporności

Źródło: opracowanie własne.

W świetle teorii wspólnot bezpieczeństwa lokalne interakcje i normy zaufania tworzą mikrofundament integracji regionalnej. Z perspektywy neorealistycznej infrastruktura lokalna stanowi najniższy poziom łańcucha równoważenia potęgi i odstraszania. Teoria sekurytyzacji pokazuje, że poziom lokalny jest zarówno areną recepcji, jak i współprodukcji zagrożeń, a *regional security governance* ujawnia jego rolę w policentrycznej koordynacji aktorów. Integra-

cja tych ustaleń prowadzi do redefinicji samorządu jako węzła translacyjnego w architekturze bezpieczeństwa.

Wkładem niniejszego artykułu jest zatem propozycja konceptualna, zgodnie z którą odporność regionalnego kompleksu bezpieczeństwa powinna być analizowana jako zmienna zależna od zdolności subnarodowych struktur adaptacyjnych. Włączenie poziomu lokalnego do modeli systemowych zmienia sposób interpretacji stabilności regionu, przesuając punkt ciężkości z wyłącznej analizy relacji między państwami na analizę wielopoziomowej sieci węzłów odporności. Otwiera to nową agendę badawczą, w której pomiar odporności subnarodowej staje się elementem analizy bezpieczeństwa regionalnego i międzynarodowego. Tym samym bezpieczeństwo regionalne wymaga rewizji paradygmatu państwowocentrycznego na rzecz modelu policentrycznej, wielowarstwowej struktury odporności.

Bibliografia

- Adler E., *The Spread of Security Communities: Communities of Practice, Self-Restraint, and NATO's Post-Cold War Transformation*, «European Journal of International Relations» 2008, vol. 14, nr 3.
- Adler E., Barnett M.N., *Governing Anarchy: A Research Agenda for the Study of Security Communities*, «Ethics and International Affairs» 1996, vol. 10.
- Adler E., Barnett M.N., *Security Communities: A Framework for the Study of Security Integration*, Cambridge 1998.
- Alexandrescu M., *Central Europe as a Regional Security (Sub)complex in the Interwar Period*, «Studia Universitatis Babeş-Bolyai Historia» 2022, vol. 67, nr 1.
- Altunbaş Ç., Memişoğlu F., *Evaluating the Securitized Migration Policy of the European Union in the Context of Border Security*, «Lectio Socialis» 2024, vol. 8, nr 1.
- Amable D.S., *Theorizing the Emergence of Security Regions: An Adaptation for the Regional Security Complex Theory*, «Global Studies Quarterly» 2022, vol. 2, nr 4.
- Bagayoko N., Hutchful E., Luckham R., *Hybrid Security Governance in Africa: Rethinking the Foundations of Security, Justice and Legitimate Public Authority*, «Conflict, Security & Development» 2016, vol. 16, nr 1.
- Bargués P., Joseph J., Juncos A.E., *Rescuing the Liberal International Order: Crisis, Resilience and EU Security Policy*, «International Affairs» 2023, vol. 99, nr 6.
- Borges L., Smith N.R., Eslami M., *State Capacity, Military Modernisation, and Balancing: A Conditional Model of State Capacity Neoclassical Realism*, «Review of International Studies» 2025.
- Braun Z., *Regional Security Complexes: The Case of the Middle East and North Africa*, «International Journal of Open Publication and Exploration» 2024, vol. 12, nr 2.
- Broadhurst K., Gray N., *Understanding Resilient Places: Multi-level Governance in Times of Crisis*, «Local Economy» 2022, vol. 37, nr 1–2.
- Burgess S., *Regional Security Complexes and African Foreign Policies*, «Journal of Indo-Pacific Affairs» 2021.
- Buzan B., Wæver O., *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.

- Buzan B., Wæver O., de Wilde J., *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder 1998.
- Coaffee J., *Rescaling and Responsibilising the Politics of Urban Resilience: From National Security to Local Place-Making*, «Politics» 2013, vol. 33, nr 4.
- Ditrych O., *Security Community: A Future for a Troubled Concept?*, «International Relations» 2014, vol. 28, nr 3.
- Edinger H., *Offensive Ideas: Structural Realism, Classical Realism and Putin's War on Ukraine*, «International Affairs» 2022, vol. 98, nr 6.
- Forca B., Sekulović D., *Decomposition of the European Regional Security Complex: The New Iron Curtain*, «Freska» 2022, vol. 1, nr 1.
- Gaszewski S., *Poland's East Shield: A Comprehensive Approach to Secure NATO's Eastern Flank*, Konrad-Adenauer-Stiftung, 2024, https://www.kas.de/documents/d/guest/poland-s_east_shield (20.06.2026).
- Gaszewski S., *Poland's East Shield: A Comprehensive Approach to Secure NATO's Eastern Flank*, Konrad-Adenauer-Stiftung Monitor, 15.08.2025, <https://www.kas.de/en/monitor/detail/-/content/poland-s-east-shield> (20.06.2026).
- Gheciu A., von Hlatky S., *Irreconcilable Differences? NATO's Response to Russian Aggression Against Ukraine*, «International Journal» 2024, vol. 79, nr 2.
- Górska-Rożej K., Krzeszowski W., *Building Community Resilience at the Local Level*, «Zeszyty Naukowe Akademii Górnośląskiej» 2023, nr 5.
- Heinrich M., Szulecki K., *Energy Securitisation: Applying the Copenhagen School to Energy Security*, «Energy Research & Social Science» 2017, vol. 27.
- Herz M., *Formal and Informal Groups*, [w:] T.G. Weiss, S. Daws (red.), *The Oxford Handbook on the United Nations*, Oxford 2018.
- Hiber M., Ranković M., *Regional Security Complexes – Europe 2024–2025, Regional Security Monitor (Annual Report)*, Centre for International Security, 2025, <https://cis-fpn.rs/regional-security-complexes-europe-2024-2025/> (20.06.2026).
- Idahosa S.O., Savicheva E.M., Ikhidero S.I., Adebayo K.M., *Regional Security Complex and Threat Dynamics of the Sahelian States*, «Vestnik RUDN. International Relations» 2023, vol. 23, nr 1.
- Ikwuoma S.U., Nwohu J.U., *Regional Security Complex Theory and Nigeria's Role in West African Stability*, «International Journal of Advanced Research in Global Politics, Governance and Management» 2025, vol. 5, nr 1.
- Jarząbek J., *Regional Security Complex Theory: Reflections and Reformulations*, [w:] M.J. Butler (red.), *Securitization Revisited: Contemporary Applications and Insights*, Abingdon 2020.
- Joseph J., Juncos A.E., *Conceptual Politics and Resilience-at-Work in the European Union*, «Review of International Studies» 2024, vol. 50, nr 2.
- Juncos A.E., *Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: A Pragmatist Turn?*, «European Security» 2017, vol. 26, nr 1.
- Kacowicz A.M., Press-Barnathan G., *Regional Security Governance*, [w:] T.A. Börzel, T. Risse (red.), *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, Oxford 2016.
- Kalidoss D., Ghate A.D., *The Role of Local Governance in Disaster Preparedness and Response Systems*, «Lex Localis» 2025, vol. 23, nr S1.
- Kowalik M., *Reinforcing NATO's Eastern Flank Security: Overview of the B9*, Casimir Pulaski Foundation, 2024, <https://pulaski.pl/wp-content/uploads/2024/10/Reinforcing-NATOs-Eastern-Flank-Security-Overview-of-the-B9.pdf> (20.06.2026).
- Lai D., *Reimagining Comparisons in International Relations through Reflexivity*, «International Studies Review» 2024, vol. 26, nr 4.
- Liszowska D., *Securitisation of Migration in the European Union during the EU-Belarus Border Crisis (2021–2022)*, «Politeja» 2024, nr 1(88/3).

- Meade R., Walton M., *Theory Reconstruction: An Approach to Conceptual Innovation in Political Science*, «Perspectives on Politics» 2025.
- Moravcsik A., *Theory Synthesis in International Relations: Real Not Metaphysical*, «International Studies Review» 2003, vol. 5, nr 1.
- Morrow J., *The Myth of the Security Dilemma in Alliance Politics*, Alexander Hamilton Society, 2021, <https://alexanderhamiltonsociety.org/security-strategy/issue-five/the-myth-of-the-security-dilemma-in-alliance-politics-offense-defense-indistinguishability-in-alliance-formation/> (20.06.2026).
- Mutsvara S., *When the Periphery Comes to the Centre*, «Studia de Securitate» 2022, vol. 12, nr 2.
- Nemeth B., *The European Security Community*, [w:] *How to Achieve Defence Cooperation in Europe?*, Bristol 2022.
- Ouma O.P., *Regional Security Complexes in the Great Lakes Region*, «National Defence University Journal» 2023, vol. 1, nr 2.
- Pawłuszko T., *The Rise of Geopolitics in Poland and Eastern Europe*, «The Copernicus Journal of Political Studies» 2021, vol. 1, nr 1.
- Shalamanov V., Anastasov P., Tsvetkov G., *Deterrence and Defense at the Eastern Flank of NATO and the EU*, «Connections: The Quarterly Journal» 2019, vol. 18, nr 1–2.
- Sharif N.I., *The Concept of Regional Security Complex*, «Remittances Review» 2023, vol. 8, nr 4.
- Singer J.D., *The Level-of-Analysis Problem in International Relations*, «World Politics» 1961, vol. 14, nr 1.
- Slakaityte V., Surwillo I., *Steel and Spirit: Why Societal Resilience and Defence Industry Must Move Together*, [w:] *Strengthening Europe's Security and Strategic Readiness*, Brussels 2025.
- Sotoude Kashani M., *Structural Realist Analysis of NATO–Russia Geopolitical Competition in Eastern Europe*, «Interdisciplinary Studies in Society, Law, and Politics» 2023, vol. 2, nr 3.
- Souza T.A.F., *Rethinking the Regional Security Complex Theory*, «Revista Brasileira de Política Internacional» 2019, vol. 62, nr 1.
- Szulecki K., *Securitization and State Encroachment on the Energy Sector*, «Energy Policy» 2020, vol. 136.
- Šabić M., *Case Study of the European Security Architecture: NATO and OSCE*, GLOBE-PROJECT, 2021, https://www.globe-project.eu/case-study-of-the-european-security-architecture-nato-and-osce_11317.pdf (20.06.2026).
- Villa R.D., Chagas-Bastos F.H., Braga C. de M., *Going beyond Security Community and Balance of Power*, «Global Studies Quarterly» 2021, vol. 1, nr 4.
- Walsh B., *Revisiting Regional Security Complex Theory in Africa*, «African Security» 2021, vol. 13, nr 4.
- Waltz K.N., *Theory of International Politics*, New York 1979.
- Wojnowski M., *Geneza, teoria i praktyka rosyjskiej inżynierii przymusowej migracji*, «Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego» 2022, nr 26.
- Zyguła A., Piskorska B., *East Shield – a Mechanism for Strengthening the Security and Resilience of Central and Eastern European Countries*, «Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej» 2024, vol. 22, nr 2.